

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ФУНКЦІЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Риндюк В.І., професор кафедри
теорії та історії права ДВНЗ
«Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана», кандидат
юридичних наук, доцент

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 7 лютого 2019 року на рівні Основного Закону України закріплено європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України; реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. У зв'язку з цим актуальним стає питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Великий енциклопедичний юридичний словник трактує адаптацію законодавства (лат. *adaptation* — пристосування, від *adaptare* пристосовувати, прилагоджувати) як форму правової гармонізації, сутність якої полягає в узгодженні та пристосуванні нормативно-правових актів національного законодавства до міжнародних, європейських або внутрішньодержавних правових стандартів [1, с. 16]. На законодавчому рівні поняття «адаптація законодавства» визначено в Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629-IV (із змінами) як процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire* (правовою системою Європейського Союзу). Разом з тим, в тексті Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони використовуються також поряд з терміном «адаптація

законодавства» такі синоніми як «сумісність з *acquis* ЄС» (ч. 1 ст. 114 Угоди) та «нормативно-правове наближення» (додаток XVII до Угоди) тощо.

Отже, адаптація законодавства як процес цілеспрямованого приведення національного законодавства у відповідність з правом Європейського Союзу передбачає внесення відповідних змін в чинне законодавство України. Відповідно, адаптація законодавства є одним із напрямків правотворчої діяльності — діяльності уповноважених на це суб'єктів, пов'язаною з офіційним встановленням, зміною чи скасуванням норм права.

У теорії права напрямки діяльності, пов'язаної зі встановленням, зміною або скасуванням норм права, створенням і розвитком законодавства називають функціями правотворчості. Тлумачний словник визначає поняття «функція» як явище, яке залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін [2, с. 1552].

Зокрема, О.Ф. Скакун пише про чотири функції нормотворчості: 1) функція первинного регулювання суспільних відносин — створення і ухвалення нових правових норм, що відбувається в тих випадках, коли суспільні відносини раніше не регулювалися і виникла необхідність в цьому вперше; 2) функція оновлення існуючого нормативно-правового матеріалу, його деталізації (конкретизації) здійснюється відповідно до потреб суспільного розвитку внесенням змін і доповнень до приписів нормативно-правових актів; санкціонування вже існуючих норм, наприклад, правових звичаїв тощо; 3) функція усунення (заповнення) прогалин у праві; 4) функція систематизації нормативно-правового матеріалу — облік, упорядкування, об'єднання, доповнення нормативно-правових актів [3, с. 343-344].

В іншому підручнику з теорії права визначається п'ять функцій нормотворчості: 1) первинне регулювання суспільних відносин — вироблення і прийняття нових нормативно-правових актів з метою врегулювання суспільних відносин, які раніше не регулювалися правом; 2) вторинне регулювання суспільних відносин (оновлення правового регулювання) — внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів або скасування їх окремих положень. Правове регулювання може оновлюватися

також шляхом прийняття нормативно-правових актів на заміну існуючим. У цьому разі йдеться про забезпечення відповідності правового регулювання сучасним умовам і тенденціям розвитку суспільства, підтримання законодавства в актуальному стані; 3) дерегуляція суспільних відносин — скасування нормативно-правових актів з метою скасування або скорочення правового регулювання в певній сфері суспільних відносин, наприклад, у сфері підприємницької діяльності; 4) усунення недоліків правового регулювання (вдосконалення правового регулювання) — усунення прогалин та колізій у законодавстві, скорочення нормативно-правових актів, які регулюють одні й ті самі суспільні відносини; 5) впорядкування правового регулювання — систематизація нормативно-правових актів з метою створення або підтримання цілісної, узгодженої, зручної для користування системи законодавства [4, с. 212].

Або розглядають такі п'ять функцій правотворчості як: 1) первинне регулювання суспільних відносин шляхом формулювання нових правових норм у статтях нормативно-правових актів або нормативно-правових договорів; 2) модифікація правового регулювання шляхом внесення змін до існуючих правових норм, закріплених у нормативно-правових актах та нормативно-правових договорах; 3) припинення правового регулювання певних суспільних відносин шляхом скасування відповідних правових норм. Вказана функція виконується переважно через відміну частини або в цілому нормативно-правового акта, нормативно-правового договору; 4) заповнення прогалин та усунення колізій у правовому регулюванні шляхом формулювання правових норм, яких не вистачає для досягнення мети правового регулювання; 5) упорядкування правового регулювання шляхом систематизації існуючих нормативно-правових актів [5, с. 193].

До функцій правотворчості відносять різну їх кількість, зокрема, Ю. Ведерніков виділяє дві такі функції: 1) поточну правотворчість, пов'язану з первинним регулюванням суспільних відносин, оновленням норм права та усуванням прогалин; 2) системну правотворчість, яка в основному пов'язана з кодифікацією правотворчості. М. Цвік вказує на дію чотирьох функцій: 1) функцію первинного регулювання суспільних

відносин (здійснюється шляхом видання нових за змістом нормативно-правових актів); 2) функцію оновлення правового матеріалу (зміна чи відміна застарілих нормативно-правових актів); 3) функцію ліквідації прогалин у праві (часткове або повне усунення пропусків у правовому регулюванні певних суспільних відносин); 4) функцію систематизації нормативно-правового матеріалу (впорядкування, об'єднання та доповнення нормативних актів) [6, с. 49].

Аналіз змісту вказаних функцій правотворчості дає можливість зробити висновки про основні напрямки правотворчої діяльності, тобто діяльності компетентних суб'єктів щодо встановлення, зміни чи скасування норм права. До таких напрямків слід віднести: 1) *первинне регулювання суспільних відносин* — розробка і прийняття нових норм права в тих випадках, коли суспільні відносини раніше не регулювалися і вперше виникла необхідність у їх регулюванні; 2) *удосконалення законодавства* — зміна, доповнення та скасування норм права, що не відповідають потребам суспільного розвитку; 3) *упорядкування (систематизація) законодавства* — упорядкуванням чинних норм права, тобто упорядкування нормативно-правових приписів у межах наявних норм права, виходячи з потреби їх юридико-технічного удосконалення і системного вираження; 4) *конкретизація (деталізація) законодавства*, тобто переклад загальних абстрактних положень норм права на більш конкретний рівень, більш детальна регламентація суспільних відносин. Наприклад, конституційні положення конкретизуються (деталізуються) положеннями законодавчих актів; положення законодавчих актів можуть конкретизуватися (деталізуватися) положеннями відповідних підзаконних нормативно-правових актів тощо.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що функціональність є однією з найбільш суттєвих сторін будь-якого явища. Характер правотворчості відображається у її функціональному призначенні, а саме у функціях правотворчої діяльності. Функції правотворчості змінюються разом із зміною змістовно-сутнісного наповнення правотворчої діяльності. Отже, у сучасних умовах слід говорити про виникнення ще однієї нової функції правотворчості — *функції адаптація законодавства*, що

полягає в наближенні національного законодавства до *acquis communautaire*.

Список використаної літератури:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С.Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Вид-во «Юридична думка». 2012. 1020 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: Підручник. 2-ге видання. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. 520 с.
4. Теорія держави і права: підручник / О.В.Петришин, С.П.Погребняк, В.С.Смородинський та ін. ; за ред. О.В.Петришина. Х.:Право,2015. 368с.
5. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
6. Чабур С.В. Функції механізму правотворчості. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2018. Випуск 48. Том 1. С. 48-51.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ АНГЛІЙСЬКОГО ПРАВА

Шульженко Ф.П., завідувач
кафедри теорії та історії права
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана» д.політ.н.,
професор
М.В. Маркарян, старший
викладач кафедри теорії та
історії права ДВНЗ «Київський
національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана»

У 1972 році Велика Британія вступила до Європейського Союзу, хоча свої прагнення стати членом Європейської